

СТРУКТУРА, ВИДОВЕ И СПЕЦИФИКА НА ТЕХНОЛОГИИТЕ В СОЦИАЛНАТА РАБОТА

Доц. д-р Иван Грозданов

*Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методии”,
катедра „Организация и методология на социалните дейности”, филиал - Враца
ТП на НОИ – Враца*

Резюме:

В статията се разглежда развитието на обществото, новите иновации, извежда технологията като революционна сила на обществото, основен източник на социални промени. Социалната технология включва следните компоненти: теоретична обосновка; технологични процедури; методи и критерии; хуманитарно и икономическо осигуряване и др. Основните характеристики на социалната технология са: универсалност; конструктивност; резултатност; относителна простота; надеждност; гъвкавост; оперативност; икономичност; удобство в експлоатацията.

Ключови думи: социални технологии, функции, методи, процес

Въведение

Според мястото социалните технологии се разглеждат в четири аспекта: социални процеси – целенасочени изменения на социалните явления в пространството и времето; социални институции – рационални форми на организация на съвместна дейност на хората; социално-преобразователна дейност – преобразуването на социалните обекти в социални субекти; социални системи – цялостни социални структурно-функционални образувания. Всяка социалната технология е структурирана по своеобразен начин. Технологията е немислима без нормативна система. Структурата на социалната технология представлява системен анализ, съобразен с обществения живот, т.е. с функциониращи социални системи – система на образование, система на наука, икономическа система и др. Всяка социална технология има свои субекти в лицето на хора, които извършват съответни процеси. Автор и актьор на социалната технология е човекът. Основните свойства на социалните технологии са: мащабност – показва положението ѝ в социалното пространство; новина; ефективност – показва съотношението между резултатите, получени при използване на технологиите и разходите за тяхното разработване; сложност; време на живот; адаптивност; надеждност; валидност – съответствие между технологията на обществената система и нейните цели. Функции – съвкупността от роли, които социалните технологии изпълняват. 1-рационализация и ефективност; 2-нормативна – придава устойчивост; 3-преобразователна – ориентира технологията в интерес на хората; 4-регулативно-управленска; 5-стабилизационна; 6-систематизация. Видовете социални технологии могат да се класифицират според следните критерии: според типа на социалния процес: икономически; екологични; политически; информационни; управленски; комплексни; според мащаба на обекта на технологията: глобални; континентални; национални; технологии на обществената система; технологии на човешкия капитал; според типа на изпълняваните функции: познавателни; диагностични; информационни; игрови; управленски; миротворчески; според характера на въздействие: стимулиращи; формиращи; деструктивни; според типа на целевата ориентация – стратегически; оперативни; тактически; от гледна точка на управлението; в зависимост от това дали се отнасят до системата или до един или друг компонент: технологии, осигуряващи нормалното функциониране на системата; технологии за отстраняване на дефекти. Главното в технологията на социални услуги е адекватна оценка на клиента и неговите потребности. Технологиите на социална работа са съвкупност от методи и действия, прилагани от социалните служби и социалните работници, за да се постигнат поставените цели в процеса

на социална работа, на осъществяването на задачите за социална защита на населението. Технологиите на социална работа е алгоритъм на дейност, благодарение на който се постига социална цел и се преобразува обектът на въздействие. Тази дейност е процес, който се характеризира със смяна на съдържанието, формите и методите, които циклично се повтарят при решаването на нова задача в социалната работа. Съдържанието на този цикъл от възникване на задачата до нейното решение представлява технологичен процес. Целенасоченото въздействие на социалния работник върху външните и вътрешните фактори, активизирани в полза на клиента е основна функция на технологиите на социална работа. В структурно отношение технологиите за социална работа са съвкупност от общи и частни технологии. Общите технологии имат универсален характер и се прилагат не само с една конкретна категория лица, нуждаещи се от социална помощ и подкрепа и включва най-важните технологични процедури като: социална диагностика; социална рехабилитация; социална терапия; социално осигуряване и др. Частните технологии са определени технологични процедури за оказване на помощ на определени категории и социални слоеве, нуждаещи се от подкрепа. Умелото прилагане на социалните технологии осигурява прогресивно развитие на държавата и избор на оптимален механизъм за функциониране на обществото. Технологиите в социалната работа се различават по своето равнище – прости, достъпни до специалисти; сложни, изискващи квалификация на специалист. В социалната работа се обособяват иновационни и рутинни технологии. Използват се и регионални технологии.

Методите на социалната работа същност и видове. Основни методически понятия.

1. Същност на методите

Методите са път, начин, по който да се стигне до нещо. Начин за постигане на определена цел. Пътят, по който минаваме, за да реализираме определен резултат в социалната работа. Социалната работа е практическа дейност, която се ръководи от методите в рамките на тази дейност. Методите отговарят на въпроса как се извършва тази дейност. Също така отговарят и на въпросите защо и какво извършваме.

Характеристики на методите:

- Методите трябва да се използват с някаква цел, не може безцелно;
- Методите се изразяват в определена последователност;
- Методите имат процедурен характер.

Използването на методите се съобразява с определени принципи, които осигуряват вътрешна съгласуваност и гарантират връзката на метода с предварителното намерение.

2. Други понятия в методиката на социалната работа.

Спрямо понятието метод:

- *Методика* една система от начини за реализиране на една цялостна дейност. Системноорганизирана е. съвкупност е от цели, методи, принципи, подходи и форми, чрез които се реализира цялостна дейност. Методиката се използва в отделни цели на социалната работа по отношение на начина на представяне на социалната дейност (пример: методика за реализиране на домашен социален патронаж).
- *Технология* предписание. Описва необходимия начин, по който в дейността, която извършваме да достигнем до главната цел. Технологичните описания на една дейност изглеждат като изброяване на стъпки, предписва се конкретно поведение, предписват се определени думи, които социалният работник трябва да използва. Технологиите може да дава и варианти за действие. Технологиите операционализират процеса на социална работа.
- *Процес на социална работа* социалната работа протича като дейност, от която възникват изменения. Помагащата дейност води промените в живота на клиента, в

поведението му. Тази дейност има стадиален характер. Ние трябва да отчитаме стадиалността като подбирате методи за работа.

Други понятия:

- *Техника* тя е конкретна и краткосрочна. Тя е начин, по който води до определен, очакван ефект. Различните техники са като смесване на едно вещество с друго в химията за постигане на определена реакция. Те са кратки действия и ефектът идва бързо в рамките на ситуацията.

Умения за социална работа представляват начини за работа, начини за помагане извън в поведението на социалния работник. Това е качествена поведенческа черта на метода. Уменията понякога се измерват *Сесия* основна организационно-методическа единица в работните контакти с клиенти. В началото на контакта с клиента се оформя т.нар. оценъчна сесия. Следват сесия за договаряне, сесия за планиране и заключителна сесия, която е последното занятие с клиента. В работа с групи се наричат групови сесии или групови сбирки.

3. Видове методи:

Социалната работа е словна дейност и протича на различни равнища и точно това се използва за композиране на методите. Това е композиционно-структурен подход, който обособява и диференцира отделни нива, на които протичат работните дейности и работните връзки. Тези нива произтичат от начина, по който са структурирани връзките в обществото. Получават се следните равнища:

- *Микроравнище* помагачата дейност се осъществява под формата на индивидуално взаимодействие с клиента. Методите са: социална работа с индивидуален случай и свързване със случая, интервюиране на клиентите и индивидуално консултиране.
- *Мезоравнище* социалната работа протича в рамките на малки групи от клиенти. Тези малки групи могат да бъдат естествени малки фамилни групи. Помощта се извършва посредством общуване и взаимодействие в групата, която се състои от различни клиенти, събрани заедно, за да се справят със сходни проблеми. Методите са: фамилна социална работа и социална работа с група.
- *Макроравнище* помагачата дейност е ориентирана към големи социални групи, към обществени социални групи уязвими категории клиенти. Методите са: социална работа с общност, социални програми, социални проекти, обществени информационни кампании

Класификация на методите според характера на дейността:

- Методи за проучване;
- Методи за анализ;
- Методи за оценяване;
- Методи за планиране;
- Методи за интервенция.

Класификация на методите според фазата от процеса на социална работа, в която се реализират:

- Методи в начална фаза или методи за поставяне на начало на работния процес
- Методи в работна фаза;
- Методи за приключване.

Класификация на методите за интервенция посочва различни начини за работа според това какво въздействие се оказва върху клиента, какво се предизвиква:

- Методи за промяна, за корекция, за подкрепа.

Класификация на методите според сферата на личността, върху която указват въздействие:

- Методи за информиране обхващат когнитивните процеси (разказ, разяснение/обяснение, писмени средства);

- Методи, които влияят върху поведението на клиента тренинг, игра, упражнение, поведенческа инструкция, пример, директивни техники (използват се при клиенти с поведенчески проблеми);
- Методи за влияние върху съзнанието на личността - беседа, дискусия, убеждаване, пример;

Методи за влияние върху чувствата терапевтични методи и дейности, техники за ефективно слушане.

В обобщение, технологията на социалната дейност може да се дефинира като съвкупност от средства, методи и въздействия, прилагани от социалните служби, учрежденията за социално обслужване и социалните работници за постигане на поставените цели в процеса на социална работа, за разрешаване на разнородни социални проблеми, за осигуряване на ефективна реализация на задачите за социална закрила и подкрепа на населението.

БИБЛИОГРАФИЯ:

1. Иванов И. и др. Информационен бюлетин на НОИ, София, 2018
2. Враховски, Д., Пл. Йорданов, Социално осигуряване – анализ, контрол и отчетност на осигурителните отношения, Свищов, 2003
3. Симеонов, Димитър. Обработка, анализ и визуализация на здравната информация - В: Пета Международна конференция „Балканите – език, история, култура“, В. Търново, 2015, Ред. Красимира Мутаfoва и др. В. Търново: УИ "Св. св. Кирил и Методий", с. 382-389. ISSN 2535-1346.
4. Добрилова, П., Стефанова, К., Специфични особености в работата на медицинската сестра в първичната медицинска помощ, Сестринско дело, 2018, 1, 39-41
5. Симеонов, Димитър. Функционална категоризация на административно-териториалните единици – теоретико-методологически аспекти - – В: Сб. от Юбилейна международна научна конференция "50 години Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“ 1963-2013. Секция Исторически факултет. В. Търново, 18-20 май 2013. Ред. Б. Борисов. В. Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2015, с. 199-218., ISBN: 978-619-208-002-0. COBISS.BG-ID 1274198756
6. Кацаров, И., Теория на общественото осигуряване, част I. Обществено осигуряване в неговата цялост, Свищов, 1967
7. Симеонов, Димитър. Социално-географски измерения на съвременното висше образование в България - – В: Сб. Трета научна конференция на тема: “Межкултурен диалог и образование в Балканите и Източна Европа”, 16.11.2012, В. Търново, Ред. Стела Дерменджиева и др. В. Търново: Изд. „Ивис“, 2013, с. 196-206. ISBN 978-954-2968-55-9. COBISS.BG-ID 1262839780
8. Добрилова, П., Понятието „Сестринска грижа“ през погледа на студентите
9. Симеонов, Димитър. Географски аспекти на общественото здраве (по примера на област Велико Търново) - – В: Сборник научни трудове от международна научна конференция: “Географски науки и образование”, Шумен, 19-20 октомври 2012. Ред. Тодор Николов и др. Шумен: УИ „Епископ Константин Преславски“, 2012, с. 187-193. ISBN 978-954-577-653-3. COBISS.BG-ID 1254408932
10. Христосков, Й., Осигурителен пазар и осигурителни продукти (теория и практики), изд. на ВУЗФ, София, 2010